

الله الرحمن الرحيم

دوسری گفتگو

سفر بہ اُترِ بِلال (۲)

یک هفته از سفر عماد می گذشت. رضایی صبرانه منتظر بازگشت برادرش بود. او و خواهرانش دیده بودند که عماد چقدر مشتاق سفر کربلاست. برای همین، خیلی دوست داشتند بدانند که او آن هفته را چگونه گذرانده و از چه جاهایی دیدن کرده است.

روزی که قرار بود عماد از سفر برگردد، اعضای خانواده و بعضی از خویشان و دوستان برای استقبال از او به فرودگاه رفتند. رضادلش می خواست از همان فرودگاه سؤال هایش را شروع کند ولی صبر کرد تا به خانه برسند و برادرش هم کمی استراحت کند.

پس از نماز ظهر و خوردن ناهار، همه‌ی اعضای خانواده دور هم نشستند و منتظر شدند تا عماد برایشان حرف بزند. عماد سوغاتی‌هایی را که برای رضا و خواهرانش آورده بود به آنها داد و بچه‌ها هم تشکر کردند.

رضا پرسید: «شما از اینجا به بغداد پایتخت عراق رفتید؟»

عماد گفت: «نه. ما در فرودگاه نجف از هواپیما پیاده شدیم و سه روز اول را در نجف بودیم. آرامگاه مقدس امام اول ما، حضرت علی (ع)، در این شهر قرار دارد. در نجف وقتی به مهمان‌سرا رسیدیم، وسایلمان را در اتاق‌ها گذاشتیم؛ غسل زیارت کردیم و با وضو به حرم امام علی (ع) رفتیم. من در حرم امام علی (ع) برای همه دعا کردم. در روزهایی که در نجف بودیم، برای نمازخواندن به حرم می‌رفتیم. من در آنجا دعا کردم که به یاری خدا بتوانیم رفتار و گفتار امام علی (ع) را در زندگی خود سرمشق قرار دهیم.»

رضا گفت: «من درباره‌ی زندگی حضرت علی (ع) و رویدادهای زمان ایشان مطالعه کرده‌ام.»

جامعه‌ی اسلامی بعد از پیامبر

مطالعه برای
انجام فعالیت

خلافت ابوبکر

پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد (ص)، میان گروه‌هایی از مسلمانان، بر سر جانشینی (خلافت) آن حضرت اختلاف پیدا شد. البته پیامبر اکرم (ص) در آخرین سفرش به مکه، در محلی به نام غدیر خم، حضرت علی (ع) را به عنوان جانشین خود معرفی کرده بود. بنابراین، گروهی حضرت علی (ع) را جانشین آن حضرت می‌دانستند. سرانجام، ابوبکر به خلافت انتخاب شد. گروهی از مردم با ابوبکر بیعت کردند؛ یعنی، با او پیمان بستند که از دستوراتش پیروی کنند. حضرت علی (ع) و یارانش برای اینکه در میان مسلمانان اختلاف ایجاد نشود، سکوت کردند.

خلافت عمر و عثمان

بعد از ابوبکر، عمر خلیفه شد. در زمان عمر، مسلمانان سرزمین‌های زیادی از جمله ایران را به قلمرو اسلام افزودند. عمر پس از ده سال خلافت، توسط یکی از مخالفانش مجروح شد و چند روز بعد درگذشت.

پس از عمر، عثمان به خلافت رسید. در زمان خلافت او بعضی از حاکمان شهرها به مردم ستم می‌کردند. مردم از عثمان خواستند تا آن حاکمان را از کار برکنار کند ولی او به خواسته‌ی آنها توجهی نکرد. سرانجام، گروهی از مخالفان، خانه‌ی عثمان را محاصره کردند. حضرت علی (ع) تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند اما آنها به خانه‌ی عثمان حمله کردند و او را کشتند.

خلافت حضرت علی (ع)

پس از کشته شدن عثمان، مسلمانان با خواهش و اصرار از حضرت علی (ع) خواستند که خلافت را بپذیرد و با اشتیاق با حضرت علی (ع) بیعت کردند. حضرت علی (ع) شهر کوفه را که در عراق قرار داشت مرکز خلافت خود قرار داد. آن حضرت همانند محرومان و مستضعفان زندگی ساده‌ای داشت؛ برای اجرای عدالت تلاش می‌کرد و دست ستمگران را از بیت‌المال کوتاه کرد. به همین دلیل، با شروع خلافت حضرت علی (ع) و آشکار شدن شیوه‌ی حکومت او، برخی از سودجویان بیعت خود را شکستند و به مخالفت و جنگ با آن حضرت پرداختند اما سرانجام، شکست خوردند.

به چهار نفر خلفایی که پس از پیامبر اکرم (ص) زمامداری مسلمانان را به عهده گرفتند، خلفای راشدین یا خلفای نخستین می‌گویند.

▲ حرم حضرت علی (ع)، شهر نجف

جنگ صفین

پس از مدتی همه‌ی سرزمین‌های اسلامی، به جز شام (سوریه)، پیرو حضرت علی (ع) شدند. در آن زمان، معاویه پسر ابوسفیان، حاکم شام بود. حضرت علی (ع) معاویه را که مردی ستمگر بود، از حکومت شام

برکنار کرد اما معاویه از این دستور سرپیچی کرد و همچنان در شام ماند و به مخالفت با امام علی (ع) ادامه داد.

سرانجام، میان امام علی (ع) و معاویه جنگ درگرفت. در روز آخر جنگ، چون پیروزی سپاهیان حضرت علی (ع) قطعی بود، معاویه پریشان شد و از مشاور حيله‌گر خود، عمرو عاص، خواست تا هرچه زودتر چاره‌ای بیندیشد. عمرو عاص به لشکریان پیشنهاد کرد که قرآن‌ها را بر سر نیزه‌ها کنند و فریاد بزنند: «ما همه پیرو این کتابیم و نباید با هم جنگ کنیم».

برخی از سپاهیان امام علی (ع) این پیشنهاد را پذیرفتند و از جنگ دست کشیدند. حضرت علی (ع) سعی کرد فریب خوردگان سپاه را از حيله‌ی دشمن آگاه کند اما موفق نشد.

سرانجام، قرار شد از هر دو سپاه نماینده‌ای انتخاب شود؛ دو نماینده با هم گفت‌وگو کنند و حکمی بدهند. حضرت علی (ع) و معاویه هم این حکم را بپذیرند.

معاویه، عمروعاص را که مردی حیله‌گر بود، انتخاب کرد. گروهی از سپاهیان فریب خورده‌ی امام علی (ع) برخلاف نظر آن حضرت، «ابوموسیٰ اشعری» را که مردی ساده‌لوح بود، به عنوان نماینده‌ی خود انتخاب کردند. هنگام مذاکره، عمروعاص، ابوموسیٰ اشعری را فریب داد و به او گفت: «بیا هم معاویه و هم علی را از خلافت برکنار کنیم.» ابوموسیٰ پذیرفت و برکناری حضرت علی (ع) را از خلافت اعلام کرد اما عمروعاص زیر قول خود زد و اعلام کرد که معاویه، خلیفه‌ی مسلمانان است.

خوارج

پس از آنکه عمرو عاص توانست ابو موسی را فریب دهد و معاویه را به عنوان خلیفه معرفی کند، گروهی از سپاهیان حضرت علی (ع)، به جای پذیرش اشتباه خود، از اطاعت آن حضرت سرپیچی کردند و با او دشمن شدند. این گروه، که خوارج نامیده شدند، خلافت معاویه را نیز قبول نداشتند.

خوارج که مردمی بی رحم و نادان بودند، از آن پس به آزار و کشتار مسلمانان پرداختند. عاقبت، حضرت علی (ع) ناچار شد با خوارج بجنگد. در پایان این جنگ (جنگ نهروان) حضرت علی (ع) پیروز شد. خلافت حضرت علی (ع) تقریباً پنج سال طول کشید. در این دوره آن حضرت لحظه‌ای از آشوب دشمنان در امان نبود اما در همین مدت کوتاه توانست عدالت را در جامعه برقرار کند و ظلم و ستم را براندازد.

حضرت علی (ع) یاور و پشتیبان مظلومان و یتیمان و نمونه‌ی کامل شجاعت و ایمان بود. او بار دیگر روش پیامبر و دین

اسلام را زنده کرد.

شهادت امام علی (ع)

پس از شکست سخت خوارج در جنگ نهروان، یکی از آنها مأمور کشتن حضرت علی (ع) شد. او که ابن ملجم نام داشت، در سحرگاه روز ۱۹ رمضان سال چهارم هجری، هنگامی که حضرت علی (ع) در مسجد کوفه مشغول خواندن نماز صبح بود، با شمشیر زهرآلود خود ضربه‌ای به سر آن حضرت زد. حضرت علی (ع) دو روز بعد، در ۲۱ رمضان به شهادت رسید.

خلافت امام حسن (ع)

پس از شهادت حضرت علی (ع)، پیروان آن حضرت با پسر بزرگ ایشان، امام حسن (ع)، بیعت کردند. معاویه از این موضوع آگاه شد و با تعداد زیادی از سپاهیان به سمت عراق حرکت کرد. امام حسن (ع) نیز آماده‌ی جنگ شد اما بسیاری از سپاهیان او را افراد منافق یا سست‌ایمان تشکیل می‌دادند. معاویه با وعده‌ی پول و مقام، میان افراد سپاه امام حسن (ع) اختلاف ایجاد کرد و برخی از آنها را از دور ایشان پراکنده کرد. با وجود این، چون از جنگ می‌ترسید، نامه‌ای برای امام فرستاد و از او خواست که با وی صلح کند. امام حسن (ع) پیشنهاد صلح را با شرایطی که به نفع مسلمانان بود، پذیرفت. اما معاویه به شرایط صلح نامه عمل نکرد.

تأسیس حکومت بنی‌امیه

پس از مدتی، امام حسن (ع) به تحریک معاویه، مسموم شدند و به شهادت رسیدند. معاویه برخلاف شرایط صلح نامه، از بیت‌المال برای خود درباری باشکوه ساخت؛ فرزندش، یزید، را به جانشینی خود برگزید و حکومت بنی‌امیه (امویان) را تأسیس کرد.

۱- کاربرگی شماره‌ی ۱۶ را انجام دهید.

کاربرگی شماره‌ی ۱۶

جنگ صفین

متن درس را مطالعه کنید و سپس ستون‌های خالی را کامل کنید.

جنگ صفین

سپاه امام علی (ع)

(۱) روزی سپاهان امام علی (ع) در جنگ فتنی شد.

(۲) برخی از سپاهان امام علی (ع) از جنگ دست کشیدند و فرار شدند تا اینکه از دو سپاه انتخاب کنند.

(۳) و مخالف نظر امام علی (ع) ابوموسیٰ اشعری راه نمایندگی انتخاب کردند.

(۴) ابوموسیٰ اشعری و کناری خلافت امام علی (ع) را اعلام کرد.

(۵) گروهی به نام خوارج تشکیل شد.

(۶) امام علی (ع) باجبار شد با خوارج جنگ و سرانجام آنها را شکست داد.

(۷) امام علی (ع) توسط یکی از خوارج به شهادت رسید.

سپاه معاویه

(۳) سپاهان معاویه

(۴) معاویه

(۵) عمرو عاص، ابوموسیٰ اشعری را فریب داد.

(۸) عمرو عاص

سپاه امام علی (ع)

(۱) پیروزی سپاهیان امام علی (ع) در جنگ قطعی شد.

(۳) برخی از سپاهیان امام علی (ع) از جنگ دست کشیدند و قرار شد نماینده ای از دو سپاه انتخاب کنند.

(۵) برخلاف نظر امام علی (ع) ابوموسی اشعری رابه نمایندگی انتخاب کردند.

(۷) ابوموسی اشعری برکناری خلافت امام علی (ع) را اعلام کرد.

سپاه معاویه

(۲) سپاهیان معاویه قرآن را بر سر نیزه ها کردند، فریاد زدند که ما همه پیرو این کتابیم و نباید باهم بجنگیم و سپاه حضرت علی (ع) را فریب دادند.

(۴) معاویه عمروعاص را که فردی فاسد و حيله گر بود انتخاب کرد.

(۶) عمروعاص، ابوموسی اشعری را فریب داد.

(۸) عمروعاص زیر قول خود زد و اعلام کرد که معاویه خلیفه ی مسلمانان است.

(۷)

ابوموسی اشعری برکناری خلافت امام
علی (ع) را اعلام کرد.

(۹)

گروهی به نام خوارج تشکیل شد.

(۱۰)

امام علی (ع) ناچار شد با خوارج بجنگد و
سرانجام آنها را شکست داد.

(۱۱)

امام علی (ع) توسط یکی از خوارج به
شهادت رسید.

(۸)

عمروعاص زیر قول خود زد و اعلام کرد که معاویه
خلیفه ی مسلمانان است.

وقتی صحبت‌های عماد درباره‌ی زیارت امام علی (ع) در نجف به پایان رسید، پدر گفت: «عماد جان، حالا از کربلا بر ایمان بگو. من یاد سفر چند سال پیش خودم افتادم».

عماد گفت: «کربلا در این فصل بسیار گرم و خشک و سوزان است. وقتی با ماشین در جاده به سمت کربلا حرکت می‌کردیم، به یاد روز عاشورا افتادم. در کربلا، حرم حضرت امام حسین (ع) و حرم حضرت ابوالفضل (ع) را زیارت کردیم. من در این سفر همواره فکر می‌کردم که چه خوب است ما پیام واقعه‌ی عاشورا را بفهمیم و به آن عمل کنیم».

رضا پرسید: «پیام واقعه‌ی عاشورا چیست؟»

عماد گفت: «پس از شهادت امام حسن (ع)، برادرش، امام حسین (ع) به امامت شیعیان رسیدند. در آن زمان یزید، پسر معاویه، که مردی فاسد و ستمگر بود حکومت می‌کرد. یزید به‌طور آشکار گناه می‌کرد و دستورهای اسلام را زیر پا می‌گذاشت. او در ابتدای حکومت خود سعی کرده به زور از امام حسین (ع) بیعت بگیرد اما امام نپذیرفت. امام حسین (ع) می‌دید که دستورات اسلام و روش پیامبر (ص) به فراموشی سپرده شده است. حاکمان به ظلم و ستم مشغول‌اند و از بیت‌المال - که متعلق به همه‌ی مردم است - برای خود کاخ‌هایی درست کرده‌اند.

سرانجام در روز دهم محرم (عاشورا) سال ۶۱ هجری، امام و یاران اندک ولی باایمانش در صحرای کربلا در برابر لشکر بی‌شمار دشمن ایستادند. جنگ از بامداد آغاز شد و تا بعد از ظهر ادامه داشت. در این روز،

امام حسین (ع) و یاران بزرگوارش تا آخرین نفس شجاعانه جنگیدند. دلآوری آنان در این جنگ، در تاریخ جهان بی نظیر است. آن حضرت در مورد دلیل قیام خود فرموده‌اند:

«من برای زنده نگه داشتن دین اسلام و امر به معروف و نهی از منکر قیام کرده‌ام.»

واقعه‌ی عاشورا نه تنها خاندان بنی امیه را رسوا کرد و ظلم و فساد آنها را آشکار کرد بلکه سرمشق خوبی برای قیام علیه همه‌ی ظالمان در طول تاریخ شد.»

فعالیت

- چرا امام حسین (ع) علیه حکومت یزید قیام کرد؟
- شما از واقعه‌ی عاشورا چه پیامی دریافت کردید؟ بیان کنید.
- کاربرگ‌های شماره‌ی ۱۴ و ۱۵ را انجام دهید.

3) در مقابل ظلم و فساد حکومت سکوت نکنیم
امر به معروف و نهی از منکر کنیم

کاربرگ‌ی شماره‌ی ۱۴

خط زمان تاریخ اسلام

با توجه به خط زمان، به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

- فتح مکه چند سال پس از هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه اتفاق افتاد؟
- واقعه‌ی عاشورا چند سال پس از هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه اتفاق افتاد؟
- امام علی (ع) چند سال پس از رحلت پیامبر (ص) به خلافت رسید؟ حساب کنید.
- دو مورد از نوشته‌های زیر را انتخاب کنید و در شاخه‌های خالی قرار دهید.

جنگ صفین   نهضت امام حسن (ع)   هجرت پیامبر (ص)

کاربرگ‌ی شماره‌ی ۱۵

تخصیص‌های تاریخ اسلام

هر کلمه را به جمله‌ی مربوط به آن وصل کنید.

به جای پیامبر (ص) در بسطن خواهید تا ایشان را از حمله‌ی دشمنان حفظ کند.	عمر عباس
سردستی شترکان بود که با پیامبر (ص) مخالفت می‌کرد.	امین
فردی حمله‌گر که در جنگ صفین میان سپاهیان امام علی (ع) نرفته افتاد.	حضرت خدیجه (س)
لقب حضرت محمد (ص) در کودکی و نوجوانی	امام علی (ع)
حکومت بنی‌امیه را تأسیس کرد.	مطربه
برادر امام حسن (ع) بود که در واقعه‌ی عاشورا به بری ایشان شناخت.	حضرت ابوالفضل (ع)
اولین زنی که دعوت پیامبر اسلام (ص) را پذیرفت و مسلمان شد.	امام حسن (ع)
	حضرت فاطمه (س)
	ابوسفیان

خطّ زمان تاریخ اسلام

با توجه به خطّ زمان، به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

- ۱- فتح مکه چند سال پس از هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه اتفاق افتاد؟ **8 سال**
- ۲- واقعه‌ی عاشورا چند سال پس از هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه اتفاق افتاد؟ **61 سال**
- ۳- امام علی (ع) چند سال پس از رحلت پیامبر (ص) به خلافت رسید؟ حساب کنید. **35 سال**

۴- دو مورد از نوشته‌های زیر را انتخاب کنید و در خانه‌های خالی قرار دهید.

جنگ صفین

شهادت امام حسن (ع)

بعثت پیامبر (ص)

شهادت امام حسن (ع)

بعثت پیامبر

کاربرگی شماره‌ی ۱۵

شخصیت‌های تاریخ اسلام

هر کلمه را به جمله یا عبارت مربوط به آن وصل کنید.

عمر و عاص	به جای پیامبر (ص) در بستر خواهید تا ایشان را از حمله‌ی دشمنان حفظ کند.
امین	سردسته‌ی مشرکان بود که با پیامبر (ص) مخالفت می‌کرد.
حضرت خدیجه (س)	فردی حيله‌گر که در جنگ صفین میان سپاهیان امام علی (ع) تفرقه انداخت.
امام علی (ع)	لقب حضرت محمد (ص) در کودکی و نوجوانی
معاویه	حکومت بنی‌امیه را تأسیس کرد.
حضرت ابوالفضل (ع)	برادر امام حسین (ع) بود که در واقعه‌ی عاشورا به یاری ایشان شتافت.
امام حسن (ع)	اولین زنی که دعوت پیامبر اسلام (ص) را پذیرفت و مسلمان شد.
حضرت فاطمه (س)	
ابوسفیان	

برای شروع نباید عالی باشی،
اما برای عالی بودن باید
شروع کنی.

